

ONTDEK HET MIDDEN-OOSTEN: HET DAGELIJKS LEVEN IN EEN VLUCHTELINGENKAMP



22 april 2004





doelgroepen
doelstellingen
vakken
kerndoelen

Onderwijsfestival: 'Ontdek het Midden-Oosten'

Op 22 april 2004 geven tussen de 300 en 400 leerlingen uit de groepen 7 en 8 van basisscholen uit de regio Gelderland, Brabant en Limburg acte de présence in het Bijbels Openlucht Museum te Heilig Landstichting bij Nijmegen. Zij tonen dan aan elkaar en aan een ieder die het weten wil wat zij de weken daarvoor in de klas tijdens een lessenreeks over het Midden-Oosten hebben gedaan. Daarvoor zijn vier verschillende lesbrieven ontwikkeld:

- Kleding, hoofdbedekking en make-up
- De Goed-Nieuwskrant
- Water
- Het dagelijks leven in een vluchtelingenkamp

Alle vier de lesbrieven sluiten af met een creatieve opdracht, respectievelijk: een modeshow, een krant met 'goed nieuws' uit het Midden-Oosten en het inrichten van een vluchtelingenkoffer. Het festival op 22 april is met andere woorden de afsluiting van een educatief en creatief proces dat in de weken daarvoor in klas heeft plaatsgevonden.

Ter kennismaking met het festival bieden wij u hier de lesbrieven over het dagelijks leven in een vluchtelingenkamp aan.

Voor meer informatie over 'Ontdek het Midden-Oosten' kunt u terecht bij de coördinator van het festival op tel. 024-3616151 of op <http://www.cmo.nl/oww/>. Er is nog plek, maar vol = vol.

Gelijktijdig met het festival 'Ontdek het Midden-Oosten' vindt ook het festival 'Recht op Onderwijs' plaats. Zie voor de lesbrieven bij dit festival de Perdagwijzer-sectie op de site van Kennisnet.

Doelstellingen

- De leerling kent verschillende redenen waarom mensen vluchten
- De leerling kent het onderscheid tussen een vluchteling, een ontheemde en een asielzoeker
- De leerling is bekend met de situatie van de Palestijnse vluchtelingen in het Midden-Oosten

Vakken en kerndoelen

Oriëntatie op mens en wereld

Aardrijkskunde

B: ruimtelijke inrichting

8 De leerlingen kunnen beschrijven in welke opzichten dagelijks leven in Nederland (bijvoorbeeld wonen, werken, verkeer, bestuur, levensbeschouwing) overeenkomt of verschilt van dagelijks leven in landen gelegen in:

De Arabische wereld, waaronder Noord-Afrika

Geschiedenis

D: historisch besef

12 Leerlingen kunnen historische bronnen raadplegen. Bij deze bronnen gaat het in elk geval om:

- Verhalen van mensen die het meegemaakt hebben
- Teksten en illustraties (...)

E: historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen

14 Leerlingen kennen in grote lijnen de volgende belangrijke hedendaagse en historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen in de geschiedenis:

- Hedendaagse Europese en mondiale verhoudingen

Bronnen

- Het dossier op <http://www.kennisnet.nl/vo/docent/perdagwijzer/mensenrechten/over/vluchtelingen>, CMO/Kennisnet, Nijmegen/Zoetermeer, 10 december 2002
- *Palestina, een land in wording?*, Centrum voor Mondiaal Onderwijs, Nijmegen, 2002
- *Vluchtelingen Wereldwijd*, Centrum voor Mondiaal Onderwijs, Nijmegen, 1998
- Interviews met Palestijnen via IKV/EAD
- *We blazen even uw auto op*, Eva Ludemann, Podium, 2002

Dank

Wij danken de volgende instellingen voor hun toestemming voor overname van illustraties: Amnesty International, UNHCR, Oz Shelach en de fotograaf Ronald de Hommel.

W

werkbladen

ONTDEK HET MIDDEN-OOSTEN



Vluchtelingen: wat weet je er al van?



1. Geef je eigen definitie van een vluchteling:

Een vluchteling is iemand die

2. Geef vier verschillende redenen om te vluchten.

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)



3. Hoeveel vluchtelingen zijn er in de wereld?

- a) 3 miljoen
- b) 12 miljoen
- c) 35 miljoen
- d) 60 miljoen

4. Waar gaan de vluchtelingen naar toe?

..... % vlucht binnen het eigen land

..... % vlucht naar een buurland of een ander land in de regio

..... % vlucht naar het rijke westen

100%

5. De grootste groep vluchtelingen op de wereld is:

- a) Palestijns
- b) Afghaans
- c) Soedanees
- d) Somaliër



6. De meeste vluchtelingen wonen in

- a) Europa
- b) Afrika
- c) Azië
- d) Latijns-Amerika
- e) Noord-Amerika

7. Welke bewering is waar?

- a) Een vluchteling is een asielzoeker
- b) Een asielzoeker is een vluchteling

Wie vluchten er?

Je hebt ze vast wel eens op tv gezien: grote groepen vluchtelingen die over een weg lopen of op elkaar gepakt op een tractor of een gammele vrachtwagen zitten. Sommigen gaan met paard en wagen, anderen met een fiets waarop ze kostbare spullen hebben geladen. Met grote tassen bij zich waarin ze hun belangrijkste eigendommen hebben ingepakt. Ouders of grote kinderen met kleintjes op hun rug. De meeste vluchtelingen lopen. Daarom komen ze vaak niet erg ver. De meesten blijven in hun eigen land en gaan naar een streek waar het nog wel veilig is. Een ander deel vlucht naar een buurland.



Vluchtelingen zijn mensen die hun huis en haard hebben verlaten omdat het niet meer veilig voor ze is. Ze vluchten voor een (burger-) oorlog, voor een natuurramp (aardbeving, overstroming, droogte, vulkaanuitbarsting) of omdat ze het niet eens zijn met hun regering en dreigen te worden opgepakt. Mensen kunnen ook vluchten als ze vanwege hun afkomst (Koerden in Irak, zigeuners in Oost-Europa) of vanwege hun godsdienst (christenen in Pakistan bijvoorbeeld) gevaar lopen.

Als mensen in grote getale vluchten, komen ze vaak op het nieuws, meestal na een natuurramp. Maar veel mensen vluchten juist in kleine groepjes of alleen, bijvoorbeeld als iemand van de familie door de geheime politie is opgepakt en je weet dat jij het volgende slachtoffer kunt zijn.

Vluchtelingen steken op hun vlucht altijd een landsgrens over. Als vluchtelingen vluchten naar een ander, veilig gebied in hun eigen land, noemen we ze **ontheemden**. Als vluchtelingen om politieke redenen vluchten en in een ander land om bescherming vragen worden ze **asielzoekers** genoemd.

In 1951 hebben de Verenigde Naties in Genève het Vluchtelingenverdrag opgesteld. Hierin staat wie als vluchteling erkend wordt:

“Als vluchteling geldt elke persoon die uit gegronde vrees voor vervolging wegens ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit en die de bescherming van dat land niet kan, of uit angst, niet wil inroepen.”

Geldige redenen voor vluchten zijn volgens het verdrag uit 1951 dus:

- Ras of huidkleur
- Godsdienst
- Politieke mening
- Behoren tot een bepaald volk of andere groep (zigeuners in Oost-Europa die vervolgd worden, Koerden die in Irak, Iran en Turkije vervolgd worden).



1. Maar de belangrijkste reden waarom mensen vluchten, ontbreekt in het VN-verdrag. Weet jij welke reden we missen?

Inderdaad. De belangrijkste reden waarom mensen vluchten is **oorlog**. In het verdrag uit 1951 wordt dit vreemd genoeg niet genoemd. De Afrikaanse landen hebben in 1969 een eigen verdrag gesloten waarin ook over vluchtelingen wordt gesproken: het *Verdrag van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid*. Dit verdrag geeft een aanvulling op het verdrag van Genève. Volgens het Afrikaanse verdrag zijn mensen ook vluchteling als ze moeten vluchten voor agressie zoals een oorlog. Na 1969 erkennen bijna alle landen van de wereld *oorlog* ook als een geldige reden om te vluchten. Ongeveer 90% van alle vluchtelingen vlucht omdat er een (burger-)oorlog in hun land is.



2. Leg in je eigen woorden het verschil tussen een ontheemde en een vluchteling uit en tussen een vluchteling en asielzoeker.
3. Er is wat vreemds met de definities in beide hierboven genoemde verdragen als je kijkt naar de redenen waarom mensen vluchten (zoals genoemd op het vorige werkblad). Wat valt je op?

Vluchtelingen in het Midden-Oosten

Als we het over vluchtelingen in het Midden-Oosten willen hebben, moeten we eerst afspreken wat we onder het Midden-Oosten verstaan.



1. Zoek op internet naar kaarten van het Midden-Oosten. (bijvoorbeeld met <http://www.google.nl>, button afbeeldingen; je kunt het beste zoeken met de volgende zoektermen: +“middle east” +map) Teken alle landen die je vindt in op de kaart hieronder met hun Nederlandse of Engelse naam. Geef de landen die je zelf ook tot het Midden-Oosten zou rekenen een aparte kleur.

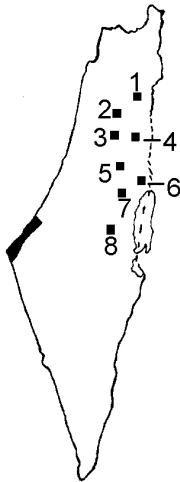


In deze lesbrief zullen we ons beperken tot de volgende definitie van het Midden-Oosten: Israël en zijn buurlanden en alle landen op het Arabisch Schiereiland.

Dat zijn dus: Israël, Palestijnse Nationale Autoriteit, Libanon, Syrië, Jordanië, Egypte, Irak, Saoedi-Arabië, Jemen, Oman, Verenigde Arabische Emiraten, Qatar, Bahrein, Koeweit en Irak.

Als we praten over vluchtelingen in het Midden-Oosten hebben we het derhalve met name over de Koerden uit Irak en Iran, en de Irakezen die de dictatuur van Saddam Hoessein ontvluchten. De grootste groep vluchtelingen zijn echter de Palestijnen.

Palestijnse vluchtelingen



Israël: het witte vlak
Zwart: onder Palestijns zelfbestuur:

- 1 Jenin
- 2 Tulkarm
- 3 Qalqilya
- 4 Nablus
- 5 Ramallah
- 6 Jericho
- 7 Bethlehem
- 8 Hebron

Op werkblad 2 heb je al kunnen lezen dat Palestijnen de grootste groep vluchtelingen ter wereld vormen. Hoe is dat zo gekomen?

Als je *Palestina* in een atlas opzoekt, zul je daar geen kaart van vinden. In oude atlanten -van vóór 1948- kom je die naam wél tegen. Toch kennen we allemaal de *Palestijnen* uit het Midden-Oosten. Zij delen tweeduizend jaar geleden het grondgebied al met de Judeërs (de voorouders van de huidige joden, de godsdienstige benaming voor de inwoners van Israël). In 70 na Chr. moeten de Judeërs vluchten als de Romeinen de belangrijkste joodse tempel verwoesten. De Palestijnen blijven gewoon zitten waar ze zitten.

De joden verspreiden zich over de wereld. Op veel plaatsen zijn ze het mikpunt van discriminatie. Aan het einde van de 19^e eeuw zijn de joden de vervolgingen in Europa beu. Ze willen een eigen joodse staat. Ze willen terug naar Palestina waar ze oorspronkelijk vandaan komen.

De Britten hebben na de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) de macht in handen in Palestina. Zij beloven de joden dat ze in Palestina een eigen staat mogen stichten.

Probleem is echter dat de Britten diezelfde belofte ook aan de Palestijnen doen, bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog (1939-1945). De Britten doen dus twee tegenstrijdige beloften die ze allebei niet nakomen.

Na de Tweede Wereldoorlog, waarin zes miljoen joden zijn vermoord, trekken duizenden joden naar Palestina, naar het land van hun voorouders. Hun komst leidt tot problemen met de Palestijnen, die er al die tijd zijn blijven wonen. De Palestijnen moeten met lede ogen toezien hoe de nieuwkomers steeds meer grond in beslag nemen.

De Britten weten niet wat ze met de situatie aan moeten en dragen de macht over aan de Verenigde Naties. Een speciale commissie met vertegenwoordigers uit elf landen, waaronder Nederland, komt met het voorstel om Palestina in tweeën te delen.

Ofschoon de joden slechts éénderde van de bevolking uitmaken en niet meer dan 7% van het land bezitten, krijgen zij door de VN 56% van Palestina toegewezen. De Palestijnen wijzen het voorstel om die reden af.

De joden roepen op 15 mei 1948 de staat Israël uit. Er breekt een oorlog uit met de Arabische buurlanden en tussen Israëli's en Palestijnen. De Israëli's verwoesten 350 van de 500 Palestijnse dorpen en verslaan de Arabische buurlanden. De oorlog eindigt in een wapenstilstand zonder vredesverdrag. Israël verovert 77% van Palestina. De overige 23% wordt veroverd door Egypte (de Gaza-strook) en door Jordanië (de Westelijke Jordaanoever). De naam Palestina verdwijnt uit de atlanten. Vanaf nu wordt het grondgebied met de naam Israël aangeduid.



Donker = voorgestelde Palestijnse staat
Licht = voorgestelde joodse staat

Op de vlucht in 1948



Een vluchtelingenkamp in Libanon, winter 1948

Tijdens de oorlog van 1948 vluchten meer dan 700.000 Palestijnen naar de Gaza-strook, de Westelijke Jordaanoever of de omliggende Arabische landen.

Als zij na de oorlog weer naar hun huizen willen terugkeren, worden zij door Israëlische soldaten tegengehouden. Deze Palestijnen komen in vluchtelingenkampen terecht. De Verenigde Naties besluiten op 11 december 1948 dat de Palestijnse vluchtelingen niet tegengehouden mogen worden en dat zij het recht op terugkeer hebben. Dit besluit van de VN wordt Resolutie 194 (III) genoemd. De Israëli's trekken zich hier echter niets van aan. Ze weigeren om de vluchtelingen te laten terugkeren.

Het leven in de kampen is zwaar. Er is weinig werkgelegenheid, aanvankelijk ontbreken scholen en andere voorzieningen. Sinds die tijd is het probleem van de vluchtelingen een groot obstakel bij de vredesbesprekingen. De Palestijnen eisen dat de vluchtelingen kunnen terugkeren, de Israëli's weigeren dat.

Een enkeling gaat illegaal terug: Manna, die in 1948 één jaar oud was, zwierf met zijn ouders rond: Nabloes, Jordanië, Syrië en tenslotte Libanon. Zijn vader ging af en toe stiekem de grens over om geld te halen bij oma en de zusters die in Israël waren achtergebleven. Ook hielp hij hen stiekem met de olijvenpluk en, in de zomer, met het oogsten van de tarwe. "Begin 1951 zijn we naar Israël 'geremigreerd'", vertelt hij. "Illegaal. Met een boot van Sidon naar Akko, samen met een paar andere gezinnen uit ons dorp. Mijn oom, de broer van mijn vader, aarzelde of hij mee zou gaan. Hij wilde uiteraard ook terug naar het dorp, maar hij was bang voor wat de Israëli's hem zouden doen als hij er eenmaal was. Ook was hij bang omdat veel mensen bij het oversteken van de grens om het leven kwamen. Hij bleef dus achter in Ain al-Hilwe", een vluchtelingenkamp in Zuid-Libanon.

Anderen die blijven, wonen soms al bijna vijftig jaar in een 'tijdelijk' vluchtelingenkamp. Er zijn duizenden kinderen in de kampen geboren, die niet weten wat een normaal huis is.

Op de vlucht in 1967

Veel Palestijnen vluchten in 1948 naar de Gazastrook en de Westelijke Jordaanoever. In 1967 krijgen deze Palestijnse vluchtelingen alsnog met de Israëli's te maken als Israël na de Juni-Oorlog van 1967 beide gebieden bezet. Veel Palestijnen vluchten voor de tweede keer en voor de tweede keer weigert Israël na de oorlog om de vluchtelingen naar huizen te laten terugkeren.

Nu wonen er 4 miljoen Palestijnse vluchtelingen (de vluchtelingen uit 1948 en uit 1967 en hun afstammelingen) in Jordanië, Syrië en andere Arabische landen.



1. Hoe wordt discriminatie van joden ook wel genoemd?
2. Wat vind je ervan dat de Palestijnen in 1948 de verdeling van Palestina zoals die door de VN werden voorgesteld, niet geaccepteerd hebben?
3. De leuze van de joden die naar Palestina terugwilden, luidde: "Palestina is een land zonder volk, voor een volk zonder land." Wat vind je van die leuze?
4. Hoe ziet volgens jou een Palestijns vluchtelingenkamp er anno 2003 uit? Maak een tekening met alles waarvan jij denkt dat je dat in een kamp zult vinden.

Het dagelijks leven in een Palestijns vluchtelingen kamp

Op het eerste gezicht ziet een Palestijns vluchtelingen kamp er niet uit als andere vluchtelingenkampen zoals je die vaak op tv ziet. Het kamp bevat geen overvolle tenten met straatarme mensen, maar huizen van steen. ‘Huizen’ is misschien te veel eer voor de dicht op elkaar gebouwde krotten, donkere hokjes van beton, golfplaat en zand. De muren zitten vol scheuren en gaten en zijn vol gekalkt met graffiti en vrijheidsleuzen.

Een Palestijns vluchtelingen kamp ligt vaak ook niet zoals veel andere vluchtelingenkampen ver van alles vandaan, maar te midden van de dorpen en steden in het gebied.

Kijk bijvoorbeeld maar eens naar de plek van de vluchtelingenkampen in de Gazastrook.

De acht vluchtelingenkampen daar liggen ten midden van joodse nederzettingen en Palestijnse plaatsen. Drieënhalf miljoen Palestijnen te midden van zesduizend Israëli's.



Khalil Abu Shammala is directeur van de Al-Dameer Vereniging voor de Mensenrechten. Hij woont in het vluchtelingenkamp bij de stad Khan Yunis in de Gaza-strook. Hij vertelt over het kamp:

“Mijn huis ligt 250 meter van de kruising tussen de belangrijkste weg van het kamp en de weg naar de joodse nederzetting Neveh Dakalem. Ik woon met mijn ouders, mijn vrouw en onze twee kinderen, Nour van 15 maanden oud en Mohammed van 4 maanden oud, in een stenen huis met een dak van kunststof. Ons huis heeft drie slaapkamers, een keuken en een bad.

Vanuit mijn raam kijk ik uit op een controlepost van het Israëliëse leger. Of liever gezegd: ik keek erop uit. Sinds er een kogel dwars door het raam is gekomen, durf ik niet meer uit het raam te kijken. Ons huis heeft kogelgaten in het dak, de voormuren en het raam. ‘s Nachts slapen we in het huis van mijn zuster in het oostelijk deel van het Khan Yunis-kamp. Ik weet dat mijn kinderen het vreselijk vinden om elke nacht te moeten verhuizen, maar het is veiliger om daar te slapen dan in ons eigen huis.”



Khan Yunis-kamp ziet eruit als elk ander Palestijns vluchtelingenkamp. De straten in het kamp zijn van zand. Tussen de huizen in zijn er steegjes. Je kunt het geen straten noemen, ze zijn lukraak ontstaan en nooit ontwikkeld. Overal hangt een penetrante geur van eten en rottend afval. Er zijn zoals gezegd geen asfaltwegen, maar ook geen rioleringen, stoepen, speelplaatsen en er is nauwelijks groen te bekennen. Alles

is dor, vies en stoffig. Het enige groen dat je ziet komt van dorre perkjes met Afrikaantjes, de enige bloemen die op de zoute zandgrond een beetje willen groeien.

Er is wel elektriciteit, maar die valt om de haverklap uit. Er is vaak maar twee uur stroom per dag. Over de elektriciteit gaan er onder de Palestijnen allerlei theorieën de ronde. De meest gehoorde theorie zegt dat Israël de Palestijnen op deze manier wil straffen omdat hun president Arafat zich niet aan de afspraken houdt.

Waarschijnlijker is de verklaring van een VN-diplomaat: hij zegt dat Israël niet genoeg elektriciteit beschikbaar stelt. Bovendien zou de hoeveelheid vaak worden verminderd omdat de Palestijnse overheid de rekeningen niet op tijd betaalt. Ook is het elektriciteitsnet verouderd en vaak kapot.



Waterflessen vullen uit een grote tank

Ook water is schaars. Het regenwater dat er af en toe valt wordt opgevangen in tanks op het dak. Het water uit de kraan kun je maar beter niet drinken. Als gevolg van het lage grondwaterpeil stroomt brak en zilt water de waterbronnen in. Ongecontroleerd gebruik van bestrijdingsmiddelen maakt het er niet beter op. Het drinkwater is kortom zout en ongezond.

Buitenlanders die niet aan het water gewend zijn, krijgen allemaal last van hun gezondheid.

Eva Ludemann heeft voor Amnesty International stage gelopen op het kantoor van Amnesty in Gaza. Na enkele weken in Gaza heeft ze last van chronisch ontstoken ogen en slijmvliezen. "De laatste tijd is het echt nauwelijks meer te verdragen. Ik vermoed dat het komt door het alom aanwezige stof. Vanwege het zand dat overal doordringt, lijkt het of je in een stofzuigerzak woont. Behalve ontstoken slijmvliezen, heb ik ook eczeem en een vlekkerige huid als gevolg van het douchen met het zoute leidingwater. Als ik heb gedoucht doet mijn huid pijn, mijn haar voelt dor aan."

Gezondheidszorg

Het bezoek van Eva aan de dokter geeft ons een mooi beeld van de gezondheidszorg in Gaza. Dokter Munifa werkt in een kliniek van de UNWRA (United Nations Relief and Work Agency = Hulp- en bemiddelingsbureau van de Verenigde Naties), speciaal voor Palestijnse vluchtelingen opgericht door de VN.

Hij helpt normaliter alleen vluchtelingen, maar vindt een buitenlandse bezoeker ook wel interessant. Zijn kliniek bevindt zich tussen een UNRWA-school en een vuilnisbelt. De wachtkamer is niet zoals bij een Nederlandse dokter. De vloeren zijn bezaaid met een dikke laag stof en de vaalwitte muren zijn vet en smoezelig. Op houten bankjes zitten zo'n vijftig bejaarden en jonge vrouwen met kinderen op elkaar gepakt. Eva moet ruim een uur wachten voor ze aan de beurt is en dan kan ze terecht in een piepkleine behandelkamer, niet veel groter dan een ruime bezemkast, met een piepklein bureau en een versleten stretcher als behandeltafel. Na de uitleg van haar klachten krijgt ze een doosje pillen en twee potjes crème. Gratis, want op rekening van de UNWRA. Ook de dokter hoeft niet betaald te worden: de VN betalen hem per uur, niet per consult.

Simpele klachten kunnen ter plekke geholpen worden en er is ook een klein ziekenhuisje waar mensen voor niet al te gecompliceerde zaken terecht kunnen. Maar als Palestijn kun je maar beter geen hartkwaal hebben of een operatie moeten ondergaan. Voor zo'n ingreep moet je de Gazastreek uit, naar het buitenland (zoals Saoedi-Arabië) en daarvoor heb je een vergunning van Israël nodig. Zonder opgave van redenen wordt die vergunning vaak geweigerd.



Kinderen van een basisschool in het kamp

Onderwijs

Terug naar Khalil Abu Shammala. Hij noemt zichzelf een tweede generatie vluchteling. Er zijn ook al vluchtelingen van de derde generatie. Deze jongsten gaan naar een basisschool in het kamp.

Het basisonderwijs in de kampen wordt verzorgd door de UNWRA.

Scholen voor voortgezet onderwijs zijn er in de kampen niet. Daarvoor gaan de kinderen naar scholen buiten het kamp. En dat is niet makkelijk!

Rafat Safi is een Palestijnse jongere van 15 jaar. Hij woont in het kamp Arroub bij de stad Hebron op de Westelijke Jordaanoever. Hij gaat naar de *Beit Omar School voor voortgezet onderwijs* buiten het kamp in het dorp Beit Omar. De jongens en meisjes gaan naar aparte scholen, maar reizen wel samen naar Beit Omar. Ze verzamelen zich bij de bushalte in het kamp en reizen dan gezamenlijk naar hun scholen.

Als er 's nachts iets gebeurd is in de buurt van het kamp Arroub (bijvoorbeeld een schietincident tussen Palestijnen en Israëli's), wordt het kamp door de Israëli's afgegrensd en mogen de bussen het kamp niet in. De jongens en meisjes moeten een half uur dan lopen naar een bushalte buiten het kamp. Op die dagen missen ze de eerste lessen. Met name in de winter is het lopen geen pretje, als de wegen door de vele regen en sneeuw tot modderpoelen zijn omgeturnd.

Soms mogen ze helemaal niet het kamp uit, als het geweld tussen Israëli's en Palestijnen helemaal uit de hand is gelopen. Dan moeten ze de hele dag binnen blijven. Rafat heeft zo onlangs een belangrijk proefwerk gemist, waarvoor hij lang had zitten leren.

Werkgelegenheid

In de Gaza-strook is er weinig werkgelegenheid. De Palestijnen daar werken als gastarbeider in Israël of –zo lijkt het – ze zijn massaal taxichauffeur geworden. Alles wat vier wielen heeft en kan rijden, rijdt met mensen rond door de stad. Bussen, treinen en trams zijn er niet. Of je gaat met je eigen auto of je houdt een taxi aan. Je houdt je hand op met een uitgestoken wijsvinger en je beweegt in de richting van waar je naar toe wilt. Als de rest van de passagiers dezelfde kant op moet en er is nog plaats, kun je meerijden. Je kunt overal op- en uitstappen.



1. Vergelijk je tekening van opdracht 4 op werkblad 6 met het beeld van de Palestijnse vluchtelingenkampen dat op de werkbladen 7-9 wordt geschetst. Wat zijn de overeenkomsten en welke verschillen zie je?
2. Leg in je eigen woorden uit wat een 'tweede generatie vluchteling' is.
3. In hoeverre passen Khalil Abu Shammala en Rafat Safi binnen het beeld dat jij van vluchtelingen hebt? Kijk daarbij ook naar je eigen definitie van een vluchteling op werkblad 2.
4. Stel jij bent een vriend van Rafat Safi. Jullie zitten op dezelfde school. Schrijf in je dagboek wat je zoal op een schooldag meemaakt.
5. Voor veel Palestijnse ouders is onderwijs voor hun kinderen het belangrijkste dat er is. Kun je daarvoor een reden geven?

Vrije tijd

Er is een groot verschil tussen hoe mannen en vrouwen hun vrije tijd doorbrengen. Een getrouwde Palestijnse vrouw zit 's avonds binnen, maar hoe brengen mannen er hun tijd door? Er zijn geen cafés, bars, bioscopen of discotheken. De belangrijkste ontmoetingsplaats van de Palestijnse man is de straat. Het gonst er altijd van het leven. Winkels (voor zover die er in de kampen zijn) blijven tot laat open, burens zitten voor hun huis met elkaar om een vuurton een waterpijp te roken of koffie te drinken (alcohol is voor moslims uit den boze). De *shebab* (= jongens vanaf een jaar of 14) zoeken elkaar op en slenteren door de straten.



Bij gebrek aan parken en bossen gaan de Palestijnen bij mooi weer massaal naar het strand. Tot diep in de nacht houden ze er picknicks en barbecues en zitten ze te zingen en te klappen bij de muziek van draagbare cassetterecorders. Mannen en kinderen nemen af en toe een duik in de zee; voor vrouwen is dat eeb (= schande). Verder dan met al hun kleren aan in de branding zitten, komen ze niet.

Dromen van de terugkeer

Malika is een jonge Palestijnse vrouw en vluchteling. Zij vertelt over de droom die iedere Palestijnse vluchteling heeft: terugkeren. "Ook al wonen sommige mensen hier al vijftig jaar, ze dromen elke nacht van de woning die hen is afgenomen. Mijn ouders hebben zo vaak verteld over hun ouderlijk huis dat ik het gevoel heb alsof ik er ben geweest, terwijl ik zelfs nooit een foto ervan heb gezien! Het huis was mooi en groot. Vijf kamers had het, met in de woonkamer een hoekkast van donkerbruin hout. Er waren allemaal kleine figuurtjes in gekerfd. In de kast stond het mooie servies van mijn oma. Wit was het, met rode bloemetjes erop geschilderd. Voor het huis stond een grote beuk van wel driehonderd jaar oud en hij zat elk jaar vol met nootjes. Ik zie hem zo staan. Sommige vluchtelingen hebben de sleutels van hun huizen nog, of de eigendoms papieren van hun verloren land", vertelt Malika. "Die liggen dan in een vitrine in de woonkamer. Ook gaan vluchtelingen soms terug naar de plaats waar hun huis ooit stond. Dan nemen ze een stuk van de oude drempel mee naar het kamp en metselen het daar in."



6. Eva Ludemann heeft een boek geschreven over haar ervaringen in de Gazastrook. Ze noemt de vluchtelingenkampen in het boek een 'blijvende tijdelijkheid'. Wat zou ze daar mee bedoelen?

7. Malika vertelt over een vriendin: "Ze belde aan bij het oude huis van haar ouders in Jaffa, vlak bij Tel Aviv. Ze wilde het graag van binnen zien en vroeg de huidige bewoners, Russische joden, of ze misschien even naar de wc mocht. Zonder dat de vrouw des huizes haar verteld had waar die was, liep de Palestijnse er in een keer naartoe, ze had een blauwdruk van het pand in haar hoofd, door alle verhalen van haar ouders. Die Russin snapte er helemaal niets van!"

De opdracht: maak uit je hoofd een plattegrond van je ouderlijk huis. Geef daarnaast allerlei details aan (kleur van de kast e.d.) die je je kunt herinneren.

De vluchtkoffer

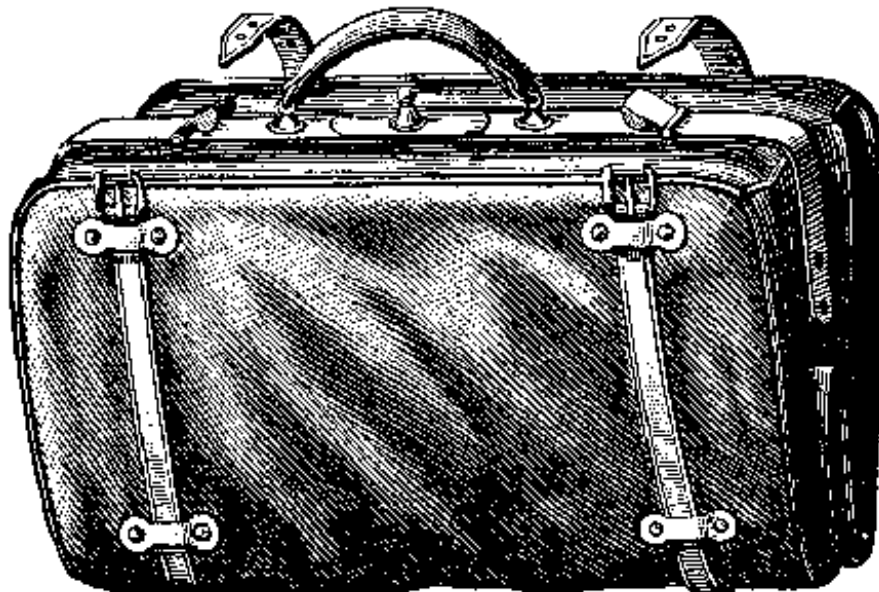


Slotopdracht

Je bent een Palestijnse vluchteling. Jij en je familie moeten vluchten voor het geweld in jouw land. Je hebt maar kort de tijd om één koffer mee te nemen.

- a) Wat zul je het meeste missen?
- b) Waaraan zul je in het buitenland waarschijnlijk het meest moeten wennen?
- c)
 - ❑ Wat is belangrijk voor een vluchteling om mee te nemen? Wat heb je allemaal nodig voor onderweg? Maak een lijst van maximaal 5 items. Zet het belangrijkste item bovenaan.
 - ❑ Welke voorwerpen neem je mee als herinnering aan de plek waar je nu woont? Waarom juist die voorwerpen en andere niet? Schrijf een herinnering bij elk voorwerp dat je voor je koffer uitkiest.
 - ❑ Zijn er zaken die je je graag zou willen herinneren, maar die je niet aan een bepaald voorwerp kunt koppelen? Hoe zou je die herinneringen wel kunnen uitbeelden en in je koffer meenemen?

Richt nu je koffer in met de items die je hierboven hebt genoemd. Je mag een koffer in je eentje inrichten, met een groepje of met de hele klas.



H

Handleiding



Vooraf

Het is raadzaam om de werkbladen niet allemaal tegelijk uit te delen. Wij geven hieronder in de handleiding aan welk(e) werkblad(en) op welk tijdstip dienen te worden uitgedeeld.

Vluchtelingen: wat weet je er al van?

Deel werkblad 2 uit. Dit werkblad is bedoeld als een eerste kennismaking met de vluchtelingenproblematiek. De verschillende onderwerpen worden verderop in de lesbrief uitgediept. Bron voor de quiz zijn de gegevens van het UNHCR.



1. -
2. Redenen om te vluchten kunnen zijn: natuurrampen (overstroming, droogte, aardbeving), oorlog of politieke vervolging (marteling, dreigen met gevangenisstraf, oppakken van familieleden).
3. c) 35 miljoen. Dit is een optelsom van het aantal vluchtelingen volgens de VN-definitie (12 miljoen), van ontheemden (22 miljoen) en asielzoekers die door de VN apart geteld worden (940.000) (zie verder werkbladen 3 en 4).
4. 62 % vlucht binnen het eigen land
35 % vlucht naar een buurland of een ander land in de regio
3 % vlucht naar het rijke westen
100%
5. a) Palestijnen (vier miljoen mensen)
6. c) Azië (inclusief het Midden-Oosten)
7. WAAR is b) een asielzoeker is een vluchteling; a) is niet waar omdat een vluchteling ook vanwege niet-politieke redenen gevlucht kan zijn en dan niet als vluchteling volgens de VN-definitie erkend wordt.

Wie vluchten er

Deel eerst alleen werkblad 3 uit. Na het beantwoorden van opdracht 1 kan ook werkblad 4 worden uitgedeeld. Op werkblad 3 gaan we dieper in op wie allemaal vluchteling zijn.



1. Oorlog.
2. Een ontheemde blijft binnen eigen land en een vluchteling trekt de landsgrenzen over. Een asielzoeker is iemand die vlucht omwille van politieke redenen, een vluchteling kan ook om niet-politieke redenen vluchten.
3. Volgens de VN-definitie wordt een vluchteling alleen erkend als hij of zij vlucht om politieke redenen. Eigenlijk is de definitie voor vluchteling een definitie voor asielzoeker!

Vluchtelingen in het Midden-Oosten

Als we het over vluchtelingen in het Midden-Oosten willen hebben, moeten we eerst afspreken wat we onder het Midden-Oosten verstaan. Vraag aan een aantal willekeurige mensen wat ze onder het Midden-Oosten verstaan en tien tegen één dat ze met een groot aantal verschillende lijstjes van landen komen aanzetten.



1. De landen die je kunt tegenkomen, zijn volgens de breedste definitie: Afghanistan, Algerije, Armenië, Azerbeidzjan, Bahrein, Cyprus, Egypte, Iran, Irak, Israël, Jemen, Jordanië, Koeweit, Kirgizië, Libanon, Libië, Marokko, Oezbekistan, Oman, Pakistan, Qatar, Saoedi-Arabië, Syrië, Tadjikistan, Tunesië, Turkije, Turkmemistan en de Verenigde Arabische Emiraten. De Palestijnse Nationale Autoriteit ontbreekt meestal op kaarten, omdat het gebied zo versnipperd en klein is dat het op overzichtskaarten wegvalt. Met het Midden-Oosten worden volgens deze definitie alle landen rondom Israël bedoeld, het Arabisch Schiereiland, de Arabisch-sprekende landen aan de zuidkant van de Middellandse Zee en de islamitische landen van de voormalige Sovjet-Unie. Voor velen gaat deze definitie te ver. Wij beperken ons in deze lesbrief tot Israël en zijn buurlanden en alle landen op het Arabisch Schiereiland.

Palestijnse vluchtelingen

Deel werkbladen 5 en 6 uit. Op deze werkbladen gaan we dieper in op het ontstaan van het Palestijnse vluchtelingenprobleem.



1. Antisemitisme.
2. Je zou kunnen zeggen dat als de Palestijnen destijds de verdeling geaccepteerd zouden hebben, ze nu wel een eigen staat zouden hebben. Daar staat tegenover dat de verdeling door de meeste Palestijnen als oneerlijk werd gevoeld.
3. De joden waren een 'volk zonder land', maar Palestina was geen 'land zonder volk', de Palestijnen woonden er immers gewoon.
4. -

Het dagelijks leven in een Palestijns vluchtelingenkamp

Deel de werkbladen 7 - 10 uit. Op deze werkbladen staat het dagelijks leven in een Palestijns vluchtelingenkamp centraal.



1. -
2. Een 'tweede generatie vluchteling' is iemand van wie de ouders gevlucht zijn voordat hij of zij zelf geboren was en die nog steeds leeft in een vluchtelingenkamp. Normaliter zouden we dergelijke mensen niet meer tot de vluchtelingen rekenen.
3. -
4. -
5. Er is veel werkloosheid onder de Palestijnen. Hoe beter opgeleid, hoe makkelijker je later een baan kunt krijgen. Daarnaast zeggen veel Palestijnen: "We hebben geen tanks en kanonnen, opleiding is de enige manier om ons tegen Israël te verdedigen"
6. De kampen zijn ingericht als tijdelijke opvang voor vluchtelingen, maar na 50 jaar kun je amper meer van 'tijdelijkheid' spreken.
7. -

De vluchtkoffer

Als afsluiting richten de leerlingen een vluchtkoffer in. Het gaat bij de opdrachten zowel om materiële als immateriële zaken. U kunt de leerlingen individueel of in groepjes laten werken. Wellicht kunnen de leerlingen thuis koffers lenen. Dan kunt u met het resultaat een tentoonstelling inrichten voor de rest van de school.



- a) In plaats van 'wat', kunnen de leerlingen ook 'wie' invullen.
- b) Te denken valt aan zaken als andere taal, andere gewoontes, ander eten, nieuwe vrienden moeten maken.
- c) Stimuleer de leerlingen om zo creatief mogelijk te zijn en hun keuzes te verantwoorden.

Meer informatie op internet:

<http://www.cmo.nl/oww/>

De website van het festival 'Ontdek het Midden-Oosten'

<http://www.nrc.nl/dossiers/midden-oosten/986625482085.html>

Midden-Oosten dossier van de NRC

<http://www.nrc.nl/W2/Lab/MiddenOosten/010110-b.html>

Wat moet er met de Palestijnse vluchtelingen gebeuren?

<http://www.cmo.nl/pe/pe17/pe-17.html>

Educatieve website over Israël/Palestina